

Doctor habitatus prof. Edyta Wolter, <https://orcid.org/0000-0001-9895-6462>
Faculty of History of Education and Nurture
Department of Pedagogical Sciences
Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw

The idea of nature protection and the educational implications of the “Ochrona Przyrody” annual in the Second Polish Republic (1918-1939)

Idea ochrony przyrody oraz edukacyjne implikacje rocznika pt. “Ochrona Przyrody” w II Rzeczypospolitej (1918-1939)

<https://doi.org/10.34766/fetr.v44i4.448>

Abstract: The purpose of the article is to present the contents of articles published in the “Ochrona Przyrody” annual concerning nature protection problems, clarifying the methods of introducing ecological education to Polish schools during the period of the Second Polish Republic (1918-1939). The fundamental source (original material for internal criticism) is the “Ochrona Przyrody” periodical of 1920-1937.

Keywords: Second Polish Republic; history of education; press periodicals; State Nature Protection Commission / State Nature Protection Council; “Ochrona Przyrody” annual; pro-environmental attitude training.

Abstrakt: Celem artykułu jest zaprezentowanie treści artykułów opublikowanych w roczniku „Ochrona Przyrody” dotyczących problematyki ochrony przyrody, wdrażania edukacji ekologicznej w polskich szkołach w okresie II Rzeczypospolitej (1918-1939). Podstawę źródłową (materiał pierwotny krytyki wewnętrznej) stanowi czasopismo „Ochrona Przyrody” za lata 1920-1937.

Słowa kluczowe: II Rzeczypospolita; historia edukacji; czasopiśmiennictwo; Państwowa Komisja Ochrony Przyrody / Państwowa Rada Ochrony Przyrody; rocznik „Ochrona Przyrody”; wychowanie do postaw ekologicznych.

Introduction

Since 1920, the “Ochrona Przyrody” annual had been a publication of the State Nature Protection Commission, which was transformed (as of 10 June, 1925) into the State Nature Protection Council (compare: Pawlikowski, 1926/6, p. 7-8). The Editorial Committee was composed of: Jan Gwałbert Pawlikowski, Eugeniusz Romer, Edward Schechtel, Stanisław Sokołowski, Władysław Szafer (“Ochrona Przyrody” 1920/1, cover). The contents of the periodical were divided into the following thematic divisions:

- “Część główna” / the Main Part (implying professional articles on nature protection),
- “Część urzędowa” / the Official Part (containing documents such as reports, draft protection regulations),

- "Korespondencje" / Correspondence (in the correspondence section (compare: *Korespondencje*, 1927/7, p. 119-131), references were made to the Polish poets¹ and scientists² affiliated to the nature study circles. The published texts concerned nature protection issues),

- "Wiadomości bieżące" / News (information about lectures, allocutions, surveys of nature peculiarities),

- "Rozmaitości" / Miscellanies (the articles written in this section covered, for example, the status/destiny of the oldest tree in Poland) (*ibidem*, p. 2).

The editorial and administrative offices of the "Ochrona Przyrody" annual and the Office of the State Nature Protection Commission / State Nature Protection council were located in Kraków, street address: ul. Lubicz 46. Professor Władysław Szafer wrote in the introduction to the first issue/annual, dated 1920, that nature protection was 'an urgent need to safeguard the remnants of Polish nature from the threat of extinction' (Szafer, 1920/1, p. 3), mainly with regard to forests and historical parks. Man is 'a piece of nature who depends on nature. If he wants to live in nature and to live off nature, he needs moderation in his destructive activity' (*ibidem*, p. 4).

1. Articles dedicated to nature protection matters

Since 1920, professional/expert articles were published in "Ochrona Przyrody", dedicated to the protection of the natural environment. The authors included: Jan Gwalbert Pawlikowski, the aforementioned Władysław Szafer, Stanisław Sokołowski, Wiktor Kuźniar.

In his article entitled "On the nature protection goals and measures", Jan G. Pawlikowski wrote that nature protection should be conceived 'in its proper, narrower sense, as the protection of the face of the Earth, is only about a dozen years old. We can say that it is the child of the 20th century' (Pawlikowski, 1920/1, p. 6). He identified the following motivations for nature protection: aesthetic (protecting the 'native'); historical/commemorative (old trees, rocks); nature research/science (object of scientific research). He referred to the idea of setting up nature reserves in the United States of America (Yellowstone) and Sweden. His argument was that nature conservation was a primarily educational issue, meaning that 'it can only be properly implemented if it is absorbed as an idea by folk masses, where it is rooted in the feeling of love of the native land... extensive spoken and written propaganda is needed, as well as proper instruction at schools' (*ibidem*, p. 11).

In his article entitled "Nature protection in Poland", Władysław Szafer presented the historical background of the idea and application measures in the field of nature protection

¹ Specifically, *inter alia*: Seweryn Goszczyński, Wincenty Pol, Adam Asnyk, Stanisław Ignacy Witkiewicz, Jan Kasproicz, Kazimierz Przerwa Tetmajer.

² Among the many names, there is Stanisław Staszic.

in the territory of Poland during the period of the nation's subjugation during the period of the Partitions of Poland (under the Prussian, Russian and Austrian rule). The author made a reference to the works and activities of a famous botanist H. Conwentz (the Prussian Partition) (compare: Szafer, 1920/1, p. 12), as well as of K. Kulwieć, J. Kołodziejczyk, Z. Wóycicki (the Russian Partition) (compare: ibidem, p. 15), A. Nowicki, M. Raciborski, J. Brunicki (the Austrian Partition) (compare: ibidem, p. 18). He emphasized the importance of their scientific accomplishments for the development of the idea of nature protection in Poland. In the article entitled "On the need to set up forest reserves", Stanisław Sokołowski stated that 'in the remnants of an ancient forest a botanist, a zoologist, a forester, a geographer and an aesthetician can find an immeasurable variety of subjects to work on, problems to be resolved, motivations and impressions to stimulate creativity'(Sokołowski, 1920/1, p. 21). Wiktor Kuźniar, on the other hand, presented the activity of Marian Raciborski in the field of nature conservation (see: Kuźniar, 1920/1, p. 24-27).

The topics covered by the annual, subjected to the research analysis, included the protection of the yew tree, 'condemned by man, in his unlimited egoism, to disappearance' (Sokołowski, 1921/2, p. 4-22), as well as the elimination of pests (see: Niezabitowski, 1921/2, p. 23-27). Attention was drawn to city reserves (see: Kuźniar, 1921/2, p. 28-33), nature in Czorsztyn (see: Kulczyński, 1921/2, p. 35-37), conservation of the larch (see: Szafer, 1921/2, p. 39-40) and the coastal moor (see: Kulesza, 1921/2, p. 41-43), distribution of *Eryngium* at the Polish seaside (see: Pawłowski, 1921/2, p. 44-45), *Betula obscura* in the vicinity of Nowy Targ (see: Niezabitowski, 1921/2, p. 46-47), linden forest flora in the Poprad valley (see: Pawłowski, 1921/2, p. 49-59).

In addition, Jan Gwalbert Pawlikowski explained the barriers preventing proper development of nature conservation and therefore of ecological education in Poland. He stated that even though the natural environment was the 'common place to live' for all the entities in the system of nature, it is often not appreciated by people(see: Pawlikowski, 1922/3, p. 3), which makes it difficult to build pro-environmental attitudes. He emphasized that respect was both due to nature 'transformed' by human work and to original/wild nature. He further pointed out that the idea of strict nature protection was primarily applicable to nature in its original form, without any human interference. In his elaboration on the issue, he made a reference to foreign legislation (French, Norwegian, Swiss) and to foreign societies devoted to protect the 'native'. He made a generalization to the effect that the State Nature Protection Commission under the Ministry of Religious Denominations and Public Enlightenment had enumerated the following as the objects of protection in its draft organizational regulations: 'all the formations of nature, whether isolated or in communities, as well as entire landscapes and neighborhoods, the retention of which is in the public interest, whether for natural science reasons, aesthetic, or historical/commemorative ones, or on the basis of their unique features. This diversity of motivations would also show in the

composition of the commission, where some members were nominated from outside the natural science circles' (compare: *ibidem*, p. 5).

Pawlikowski concluded that the idea of nature protection could not be restricted to drafting legislation and setting up organizations, but it had to be appreciated by the general public, as 'public awareness is the best guarding force' (*ibidem*, p. 6). He appealed about creating active measures for nature conservation, which should engage scientists, artists, public officials, children and young people. In his opinion, with the involvement of 'civic elements will the initiative and work of the associations be coordinated and become more efficient when engaging in a direct relationship with the State organization. Yet that organization is trying to enter the community with even further threads, even at the back of beyond' (*ibidem*, p. 7). He claimed that the rules and regulations of the State Nature Protection Commission implied an obligation to set up new societies and to encourage the existing ones, dedicated to natural, sightseeing, tourist activities, so that they implement the nature conservation ideas and practice. Particularly whereas protection of 'the native' was linked to civic and patriotic attitudes, it could not be considered 'some esoteric idea cultivated in closed conventicles³, because it would then miss its real destination' (Pawlikowski, 1922/3, p. 9). We can add that although years have passed, Jan Gwalbert Pawlikowski's thoughts/claims on nature protection have never become outdated.

In the annual, Władysław Szafer presented the roadmap for the development of the idea of nature conservation (see: Szafer, 1922/3, p. 10-15), while Kazimierz Zbigniew Gottwald discussed the oldest Polish legislative acts on nature protection (see: Gottwald, 1922/3, p. 16-17). Witold Kulesza explained certain plant conservation issues (see: Kulesza, 1922/3, p. 17-21), Konstanty Stecki wrote about the Alpine marmot (see: Stecki, 1922/3, p. 22-26), while Edward Lubicz Niezabitowski focused on the need to protect the peat bogs in Podhale (see: Niezabitowski, 1922/3, p. 26-34). Bogumił Pawłowski delivered the knowledge about the necessary conservation of plants in the vicinity of Nowy Sącz (see: Pawłowski, 1922/3, p. 35-42). Kazimierz Demel wrote about a forest reserve in Pilawina, Volhynia region (see: Demel, 1922/3, p. 42-47), Ludwik Sitowski expressed his artistic view of the nature of the Pieniny mountains (see: Sitowski, 1922/3, p. 47-55). Stanisław Kulczyński wrote of a reserve project in the Pieniny mountains (see: Kulczyński, 1922/3, p. 55-58), Jan Malitowski shared some valuable information about the yew forest in Jasień (see: Malitowski, 1922/3, p. 58-61), Adam Wodziczko published a research survey trip report (related to the pursuit of nature conservation goals) (see: Wodziczko, 1922/3, p. 61-70), Stanisław Łabendziński presented a project of a reserve (see: Łabendziński, 1922/3, p. 70-73). Kazimierz Rouppert introduced the readers to photos of rare fruits of the earth in Bigoszkówka (see: Rouppert,

---

³ Conventicle (Latin: *conventiculum*) a confidential meeting. See: Kopaliński W., Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem, Oficyna Wydawnicza RYTM, Warszawa 2007, p. 310.

1922/3, p. 73), Bolesław Hryniewiecki described nineteen U.S. natural parks (see: Hryniewiecki, 1922/3, p. 79-86). The above research expressions were topped with the protection regulations in place at the Yellowstone National Park⁴ and a report on the proceedings of the National Park Commission in Switzerland (see: Lilpop, 1922/3, p. 88-89).

The articles printed in the subsequent "Ochrona Przyrody" annuals contained descriptions, data and claims concerning nature conservation, as well as black and white flora and fauna photographs. The authors wrote about the role of zoology in the area of nature conservation (see: Jakubski, 1924/4, p. 3-18), the plan to set up a reserve on the Wigry lake (see: Hryniewiecki, Lityński, 1924/4, p. 18-21; compare: Lityński, 1924/4, p. 27-35) and about the local vegetation of that ecosystem (see: Hryniewiecki, 1924/4, p. 21-26), protection of glacial rocks (see: Szulczewski, 1924/4, p. 35-40), the history of conservation of the Tatra mountains (see: Stecki, 1924/4, p. 43-46), the Prądnik river basin (see: Smoleński, 1924/4, p. 69-75) and valleys (see: Krukowski, 1924/4, p. 85-92), the fauna in the vicinity of Ojców (see: Stach, 1924/4, p. 82-85), the spa (see: Piotrowski, 1924/4, p. 97-98) and the vegetation protection claims in Ojców (see: Pawłowski, 1924/4, p. 75-82), and the locations of rare plant specimens (see: Simm, 1924/4, p. 98-100; Wiśniewski, 1924/4, p. 100-103; Eisenreich, 1924/4, p. 103-107).

Special attention should be paid to the article written by professor Adam Wodziczko, in his deliberation of the above-material value of the conservation of the living environment, he presented the following claim: 'Nature is a harmonious whole, in which every living being has a certain role to play, and no link can be removed without detriment or alteration to the whole' (Wodziczko, 1924/4, p. 47). He topped his creative reflection with the appendices to the letters on nature conservation, addressed to such institutions as the Nature Protection Curator Office in Poznań, the State Nature Museum in Warsaw, and the State Nature Protection Commission in Krakow (compare: *ibidem*, p. 63).

As it has already been mentioned in this article, after the transformation of the State Nature Protection Committee into the State Nature Protection Council (1925), the "Ochrona Przyrody" annual was still published, and its sixth issue of 1926 was opened with an article by Jan Gwalbert Pawlikowski, dedicated to the legal aspects of nature protection. Considering the economic, public health, public safety and State defense goals, Pawlikowski believes that almost all the legislation is conservational in nature, yet 'in its proper sense meaning the protection of nature for itself, irrespective of its economic and utility values concerning the ideal nature, which can be divided into the following groups: the nature research/science motivation, the historical/commemorative motivation, the aesthetic/landscape motivation, the native landscape features maintenance motivation (not necessarily consistent with the aesthetic motive). Pawlikowski writes that nature protection

---

⁴ Translated by J. Lilpop, in: *Ochrona Przyrody. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody*, Kraków 1922 (rocznik 3), p. 86.

in its proper, more narrow sense should hence be understood as the protection of ideal, non-economic motives (...). The realm of protection legislation starts at the point of facilitating nature conservation irrespective of the intention of the owner (or holder of usufruct title), or even contrary to the owner's intentions. (...) This is because nature protection is not an economic matter, but rather a cultural one, quite equivalent to the protection of culture and art monuments' (Pawlikowski, 1926/6, p. 4, 6). Furthermore, he argued that the meetings of the State Nature Protection Council had to be attended by delegates of all the government ministries (in charge of nature protection matters at their respective departments), as the protection of nature was linked to many other areas of everyday life.

The subsequent articles were devoted to the issue of nature reserves (see: Kulczyński, Kozikowski, Wilczyński, 1926/6, p. 23-24; Rydzewski, 1926/6, p. 50-52; Karpowicz, 1926/6, p. 63-67; Kozłowska, 1926/6, p. 68-72; Gąsiorowski, 1926/6, p. 79-84), vegetation protection (see: Wodziczko, 1926/6, p. 35-50; Kołodziejczyk, 1926/6, p. 53-63), natural environment in the particular regions of Poland (see: Krzemieniowski, 1926/6, p. 72-75; Nowiński, 1926/6, p.75-79; Szafranówna, 1926/6, p. 85-87). The articles covered the State protection of the environment in Belgium, nature protection in the United States of America and in the Free City of Danzig, as well as the vicinity of Zurich, Switzerland.

The 1927 annual opens with an article by Jan Gwalbert Pawlikowski about the development tendencies exhibited in the area of nature protection worldwide. In his deliberation of the significance of nature conservation, both in terms of its economic objective and the 'non-economic' value of nature, Pawlikowski concluded the following: 'nevertheless, conservation for economic purposes is still conservation, serving the ideal goals at the same time one has to bear in mind that in the course of historical development, the economic protection is usually the foundation for future growth of protection of ideal motives' (Pawlikowski, 1927/7, p. 3) The 1928 annual included numerous photos and articles dedicated to the nature of Poland (see: Massalski i Kazanowski, 1928/8, p. 29-33; Kreutz, 1928/8, p. 34-35), nature reserves⁵ and their designs (Midowicz, 1928/8, p. 35-46), as well as the issues of bird nest construction (see: Sokołowski, 1928/8, p. 9-13) and animal lives within the nature system (compare: Kuntze, 1928/8, p. 13-15). Adam Wodziczko wrote an interesting article about nature conservation in Ludwikowo near Poznań (extended with black and white nature photographs)⁶. He noted that 'the contemporary man's attitude towards nature is expressed in cultured communities in the form of strengthening

⁵ The examples are the following works: Paczoski J., Rezerwat cisowy w Puszczy Tucholskiej, in: *Ochrona Przyrody. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1928 (rocznik 8)*, p. 4-9; Wołoszyńska J., O rezerwat nad Piaśnicą, in: *Ochrona Przyrody. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1928 (rocznik 8)*, p. 16-29.

⁶ A speech preceding the publication of the article was delivered at a session of the Poznań Branch of the Mikołaj Kopernik Polish Society of Nature Scientists, published thereafter in "Kurier Poznański" (1925, no. 204, of 4 September, 1925) and in the "Ochrona Przyrody" annual, in: *Ochrona Przyrody. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1928 (rocznik 8)*, p. 46-53.

development of the idea of nature protection. Its goal is to give today's and future generations the options to use the educational, aesthetic and scientific values, at the lowest level of deterioration possible, of the free native environment available to people (Wodziczko, 1928/8, p. 47) Moreover, readers were presented with the aspects of nature protection abroad, specifically in Italy, Germany, Finland, Norway, Spain, Japan, South Africa, Central Africa, Dutch India, and Brazil.

More articles dedicated to nature protection were published in the subsequent annual (1929/9). Here are some examples of such articles: "Ochrona przyrody a kultura materialna" / Nature protection vs. material culture by H. Jasieński; "Utworzenie Parku Narodowego w Pieninach" / Setting up the National Park in Pieniny Mountains by W. Goetl; "Cisy w Puszczy Augustowskiej" / Yew trees in the Augustów wild forest by W. Szafer; "Zabytkowa roślinność wzgórz pomiędzy Pińczowem i Skowronnem" / Historical vegetation in the heights between Pińczów and Skowronne by K. Kazanowski; "Ryś w dzisiejszej Polsce" / Lynx in contemporary Poland, by J. Ejsmond; "Z ochrony ptaków" / On the protection of birds by J. Sokołowski; "Czarny bóbr z Łunny pod Grodnem" / The black beaver from Łunna near Grodno by J. Cytarzyński; "Do historii zabiegów o ochronę kozicy i świstaka w Tatrach" / To the history of chamois and marmot protection measures in the Tatra Mountains by J. Grochmalicki. Special attention needs to be drawn to the brochure entitled "Upomnienie Zakopianów i wszystkich Podhalańców, aby nie tępiłi świstaków i kóz" / Reprimanding the people of Zakopane and the whole Podhale region not to exterminate marmons and goats (pp. 17), published by the Jagiellonian University Printing House on 28 September, 1865. Its probable authors are rev. E. Janota and professor M. Nowicki, who used the publication as the expression of their care about the Tatra Mountains fauna protection (particularly the chamois and the marmon); moreover, they wrote about the legislative act on the protection of these animals, passed on 5 October, 1868 by the Galicia Parliament (approved on 19 July of the following year) (compare: Grochmalicki, 1929/9, p. 51-53). There were also explanations concerning nature conservation organization abroad (in Switzerland, England, Spain, Netherlands, Austria, Italy, Bosnia and Herzegovina, Sweden, Russia, the United States, Africa and Japan), together with the legal basis and implementation in the teaching/educational process at Swiss schools.

In 1930, the authors covered the topic of nature devastation (Szafer, 1930/10, p. 20-34) and the importance of conservation of the natural landscape, 'the native' (compare: Wodziczko, 1930/10, p. 34-45), protection of the yew and the larch. The article refers to the need to set up forest reserves. The readers were informed of the aspects of nature conservation abroad and of the grants awarded by the Ministry of Religious Denominations and Public Enlightenment for studies in the field of zoology, forestry and the humanities,

with special consideration of matters related to nature protection (compare: *Stypendia Ministerstwa...*, 1930/10, p. 146-148).

Witold Kulesza, in his 1931 article entitled "Pan Tadeusz" as the Gospel of nature protection", emphasized that the work of the Polish national bard glorified the nature of Poland, implying the great descriptions of the forest (compare: Kulesza, 1932/11, p. 1, 4). Prof. Adam Wodziczko, on the other hand, stated the following: 'Our green cities - here is one of the most important goals and objectives of the nature protection movement in Poland at the moment' (Wodziczko, 1932/11, p. 106)

In another article entitled "Ochrona przyrody wczoraj, dziś i jutro" / Nature protection yesterday, today and tomorrow, Adam Wodziczko stated that the following periods could be distinguished within the history of the nature conservation movement in Europe: the propaganda period (the 19th century), the conservation period (1900 to 1922) and the biocenosis period (with its characteristic feature of protecting the vast diversity of nature). Wodziczko emphasized that the Nature Protection Act of 10 March, 1934⁷ was a conservational act, referring to the scientific and cultural nature monument maintenance movement first created by H. Conwentz in Pomerania (West Prussia). Wodziczko stated the following: 'Nature protection is becoming the scientific knowledge of man's relationship towards nature, which I myself call physiotactics' (Wodziczko, 1936/16, p. 8). Several articles in the matter of international nature conservation organization were also published in the 1936 annual. We can add that "Ochrona Przyrody" would also publish articles about the institutions implementing environmental principles in monastic rules and institutions (Michalski, 1933/13, p. 1-15), medical spa facilities in natural settings (Szafer, 1933/13, p. 15-23), or the relations between architecture and the natural environment (compare: Treter, 1933/13, p. 23-30).

In the last annual (1937/issue 17) published during the Second Polish Republic Period, apart from articles pertaining to such matters as the need to prevent deforestation (compare: Wodziczko, 1937/17, p. 1-9) and merging ('linking') construction engineering with the natural environment (compare: Treter, 1937/17, p. 10-11), there were also pieces about conservation of nature abroad.

2. Conclusion

It has been determined on the basis of an internal analysis of a printed source entitled "Ochrona Przyrody" (chronological criterion, years 1920-1937) that the dominant part of the annual's contents were professional papers in the field of nature protection, such as dissertations, scientific articles, concerning the ecological relations in the life environment, the importance of the idea of conservation of nature and the natural environment in Poland

⁷ Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej 1934, nr 31 (z 13 kwietnia 1934 r.), poz. 274.

and abroad. These articles were primarily written by nature researchers, university professors. They could certainly be used as valuable teaching resources in the process of ecological education in the Second Polish Republic, and therefore in the development of knowledge about the life environment and willingness to co-exist harmoniously in that environment, with pro-environmental care (sensitivity) about the protection of primeval nature, particularly in Poland, and the natural landscape.

In the Second Polish Republic, ecological education was closely linked to the idea of nature protection. The readers of the annual were given the opportunity to get a better understanding of such concepts as “ecology”, “nature protection”, and the importance of the idea of nature conservation in the process of development of ecological/pro-environmental attitudes in the Polish society. Another valuable aspect was the opportunity given to readers (particularly school teachers) to understand that nature protection was an important educational problem and task⁸, associated with the process of teaching the society to appreciate the beyond-material value of nature and to pursue proactive ecological attitudes, in harmony with nature. It should be emphasized that the “Ochrona Przyrody” annual not only had an educational and knowledge promoting function, but also kept the readers informed of international legislation, research and popular science publications (Polish and international) in the field of ecology, nature protection issues. The authors would also write about scientific conferences, lectures, speeches, ecological competitions, associations of nature fans that were active in many schools in the territory of the Second Polish Republic (1918-1939).

Bibliography:

- Demel, K. (1922). Rezerwat leśny i zwierzyńiec w Pilawinie na Wołyniu (opis z r. 1916), (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1922 (rocznik 3), 42-47.
- Gąsiorowski, H. (1926). Z naszych rezerwatów cisowych, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Kraków 1926 (rocznik 6), 79-84.
- Gottwald, K.Z. (1922). Najstarsze ustawy ochronne w dawnej Polsce, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1922 (rocznik 3), 16-17.
- Grochmalicki, J.(1929). Do historii zabiegów o ochronę kozicy i świstaka w Tatrach, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1929 (rocznik 9), 51-53.
- Hryniewiecki, B. (1922). Rezerваты czyli „parki narodowe” w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1922 (rocznik 3), 79-86.

⁸ The main authors writing on that subject are: professor Jan Gwałbert Pawlikowski, professor Marian Sokołowski, professor Adam Wodziczko.

- Hryniewiecki, B. (1924). Roślinność okolic jeziora Wigierskiego z punktu widzenia rezerwatu, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1924 (rocznik 4), 21-26.
- Hryniewiecki, B., Lityński A., (1924). Plan utworzenia rezerwatu na jeziorze Wigierskim, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1924 (rocznik 4), 18-21.
- Jakubski, A. (1924). Rola zoologii w zadaniach ochrony przyrody, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1924 (rocznik 4), 3-18.
- Karpowicz, K. (1926). Świtez jako rezerwat, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Kraków 1926 (rocznik 6), 63-67.
- Kołodziejczyk, J. (1926). Osobliwości przyrody Świtezi nowogródzkiej, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Kraków 1926 (rocznik 6), 53-63.
- Korespondencje (1927). *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody, 1927 (rocznik 7), 119-131.
- Kozłowska, A. (1926). Rezerwat stepowy w Jaksicach w ziemi Miechowskiej, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Kraków 1926 (rocznik 6), 68-72.
- Kreutz, S. (1928). Gipsowe turnie w Głuszkowie pod Horodenką, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1928 (rocznik 8), 34-35.
- Krukowski, S. (1924). Doliny Prądnika i Saspówki jako teren przedhistoryczny, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1924 (rocznik 4), 85-92.
- Krzemieniowski, S. (1926). Chomic w Krzywczycach pod Lwowem (Na podstawie referatów prof. dra J. Łomnickiego i dra Wilczyńskiego), (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Kraków 1926 (rocznik 6), 72-75.
- Kulczyński, S.(1922). Projekt rezerwatu w Pieninach, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1922 (rocznik 3), 55-58.
- Kulczyński, S. (1921). Rezerwat w Czorszynie, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1921 (rocznik 2), 35-37.
- Kulczyński, S., Kozikowski, A., Wilczyński, T. (1926). Czarna Hora jako rezerwat przyrodniczy, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Kraków 1926 (rocznik 6), 23-34.

- Kulesza, W. (1922). Kilka uwag w sprawie ochrony roślin zarodnikowych, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1922 (rocznik 3), 17-21.
- Kulesza, W. (1932). „Pan Tadeusz” ewangelją ochrony przyrody, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1932 (rocznik 11), p. 1, 4.
- Kulesza, W. (1921). Zagrożone wrzosowisko nadmorskie, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1921 (rocznik 2), 41-43.
- Kuntze, R. (1928). Stanowiska szczurka pszczołojada (*Merops apiaster* L.), (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1928 (rocznik 8), 13-15.
- Kuźniar, W. (1920). Marian Raciborski jako pionier ruchu polskiego ku ochronie przyrody, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Komisji Ochrony Przyrody, Warszawa 1920 (rocznik 1), 24-27.
- Kuźniar, W. (1921). Rezerwat miejski na krzemionkach nad Wisłą, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1921 (rocznik 2), p. 28-33.
- Lilpop, J.(1922). Ze sprawozdania Komisji Szwajcarskiego parku narodowego za lata 1919 i 1920, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1922 (rocznik 3), 88-89.
- Lityński, A. (1924). Jezioro Wigry jako rezerwat, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1924 (rocznik 4), 7-35.
- Łabendziński, S. (1922). Projekt rezerwatu na Wielkiej Kępie w Ostromecku nad Wisłą, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1922 (rocznik 3), 70-73.
- Malitowski, J.(1922). Las cisowy w Jasieniu, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1922 (rocznik 3), 58-61.
- Massalski, E. i Kaznowski, K. (1928). Piaskowce skałki góry Piekło pod Niekłaniem. Opis morfologiczny, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1928 (rocznik 8), 29-33.
- Michalski, K. (1933). Ochrona przyrody w regulach i konstytucjach zakonnych. La Protection de la Nature dans les Regles et les Constitutions des Ordes Religieux, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1933 (rocznik 13), 1-15.
- Midowicz, W.(1928). Przyszły Park Narodowy na Babiej Górze. Projekt rezerwatu, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1928 (rocznik 8), 35-46.
- Niezabitowski, E. L. (1921). Brzoza czarna w okolicy Nowego Targu, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1921 (rocznik 2), 46-47.

- Niezabitowski E. L. (1921). Szkodniki w gospodarstwie, przyczyny ich występowania oraz ich zwalczania przez ochronę drapieżnych i owadożernych zwierząt, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1921 (rocznik 2), 23-27.
- Niezabitowski, E. L. (1922). Wysokie torfowiska Podhala i konieczność ich ochrony, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1922 (rocznik 3), 26-34.
- Nowiński, M.(1926). Las klasztorny pod Leżajskiem, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Kraków 1926 (rocznik 6), 75-79.
- Ochrona Przyrody* (1920). Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Komisji Ochrony Przyrody, Warszawa 1920 (rocznik 1), cover.
- Pawlikowski, J. G. (1920). O celach i środkach ochrony przyrody, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Komisji Ochrony Przyrody, Warszawa 1920 (rocznik 1), 6.
- Pawlikowski, J.G. (1926). O prawie ochrony przyrody, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Kraków 1926 (rocznik 6), 4, 6 i 7-8.
- Pawlikowski, J.G. (1927). Słowo o międzynarodowej ochronie przyrody i jej tendencjach rozwojowych, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody, 1927 (rocznik 7), 3.
- Pawlikowski, J.G. (1922). Społeczna organizacja ochrony przyrody, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1922 (rocznik 3), p. 3.
- Pawłowski, B. (1921). Las lipowy w dolinie Popradu, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1921 (rocznik 2), 49-59.
- Pawłowski, B. (1922). Ochrony godne zbiorowiska roślinne w powiecie Nowosądeckim, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1922 (rocznik 3), 35-42.
- Pawłowski, B. (1924). Osobliwości roślinnej szaty Ojcowa i postulaty ich ochrony, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1924 (rocznik 4), 75-82.
- Pawłowski, S. (1921). O rozmieszczeniu mikołajka (*Eryngium maritimum*), (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1921 (rocznik 2), 44-45.
- Piotrowski, W. (1924). Regulacja uzdrowiska w Ojcowie w stosunku do ochrony miejscowej przyrody, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1924 (rocznik 4), 97-98.

- Prof. Eisenreich, (1924). Ochrony godne osobliwości przyrodnicze na Polskim Górnym Śląsku (translated by dr. S. Łabendziński), (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1924 (rocznik 4), 103-107.
- Rouppert, K. (1922). Kamień - grzyb w Bigoszówce, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1922 (rocznik 3), 73.
- Rydzewski, B. (1926). Świtez nowogródzka jako rezerwat przyrody, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Kraków 1926 (rocznik 6), 50-52.
- Simm, K. (1924). Hacquetia epipactis w okolicy Cieszyna, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1924 (rocznik 4), 98-100.
- Sitowski, L. (1922). Charakter i osobliwości przyrody pienińskiej, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1922 (rocznik 3), 47-55.
- Smoleński, J. (1924). Budowa i rzeźba dorzecza Prądnika, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1924 (rocznik 4), 69-75.
- Sokołowski, J. (1928). Gniazda ptasie w skrzynkach, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1928 (rocznik 8), 9-13.
- Sokołowski, S. (1921). Cis na ziemiach polskich w krajach przyległych, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1921 (rocznik 2), 4-22.
- Sokołowski, S. (1920). O potrzebie zakładania rezerwatów leśnych, (in:) *Ochrona przyrody w Polsce*, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Komisji Ochrony Przyrody, Warszawa 1920 (rocznik 1), 21.
- Stach, J. (1924). Charakterystyka fauny okolic Ojcowa, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1924 (rocznik 4), 82-85.
- Stecki, K. (1924). Kartka z historii idei ochrony Tatr, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1924 (rocznik 4), 43-46.
- Stecki, K. (1922). O świstaku w Tatrach, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1922 (rocznik 3), 22-26.
- Stypendia Ministerstwa W R i O P (1930). *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1930 (rocznik 10), 146-148.
- Szafer, W. (1930). Niszczenie przyrody pod hasłem użytkowania roślin leczniczych, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1930 (rocznik 10), 29-34.

- Szafer, W. (1921). Ochrona modrzewia polskiego (*Larix polonica* rac.), (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1921 (rocznik 2), 39-40.
- Szafer, W. (1933). Ochrona przyrody a postulaty higieny społecznej. Protection of Nature and Postulates of Social Hygiene, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1933 (rocznik 13), 15-23.
- Szafer, W. (1920). Ochrona przyrody w Polsce, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Komisji Ochrony Przyrody, Warszawa 1920 (rocznik 1), 12.
- Szafer, W. (1922). Uwagi o celach i organizacji badań naukowych w polskich parkach natury, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1922 (rocznik 3), 10-15.
- Szafer, W. (1920). Wstęp, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Komisji Ochrony Przyrody, Warszawa 1920 (rocznik 1), 3.
- Szafranówna, H. (1926). Łąki nad ujściem Piaśnicy, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Kraków 1926 (rocznik 6), 85-87.
- Szulczewski, J. W. (1924). W sprawie ochrony głązów lodowcowych Wielkopolski, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1924 (rocznik 4), 35 - 40.
- Treter, B. (1937). Ochrona krajobrazu i cech regionalnych w budownictwie wiejskim w ramach przepisów budowlanych. Protection of the landscape and regional traits in country building and building regulations, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1937 (rocznik 17), 10-11.
- Treter, B. (1933). Uwagi o związku między przyrodą a zabytkami architektury, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1933 (rocznik 13), 23-30.
- Wiśniewski, T. (1924). Kilka szczegółów o jodle w puszczy Białowieskiej, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1924 (rocznik 4), 100-103.
- Wodziczko, A. (1926). *Ochrona pierwotnej szaty roślinnej na Pomorzu*, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Kraków 1926 (rocznik 6), 35-50.
- Wodziczko, A. (1936). Ochrona przyrody wczoraj, dziś i jutro. La protection de la nature hier, aujourd'hui et demain, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1936 (rocznik 16), 8.
- Wodziczko, A. (1937). Planowanie kraju drogą do utrzymania równowagi w przyrodzie. Country planning as the way of maintaining the equilibrium in nature, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1937 (rocznik 17), 1-9.

- Wodziczko, A. (1932). Rezerwy zieleni w rozbudowie naszych miast ze szczególnym uwzględnieniem Poznania, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1932 (rocznik 11), 106.
- Wodziczko, A. (1922). Sprawozdanie z wycieczki po Pomorzu odbytej w celach ochrony przyrody, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1922 (rocznik 3), 61-70.
- Wodziczko, A. (1924). Tępienie szkodników rybnych wobec ustaw o ochronie ptactwa i postulatów ochrony przyrody, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Nakładem Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Kraków 1924 (rocznik 4), 47.
- Wodziczko, A. (1928). Wielkopolski Park Natury w Ludwikowie pod Poznaniem. Karta z historii „szyfowych prac” ruchu ochrony przyrody w Polsce, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1928 (rocznik 8), 47.
- Wodziczko, A. (1930). Zieleń miast z punktu widzenia ochrony przyrody, (in:) *Ochrona Przyrody*. Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody 1930 (rocznik 10), 34-45.